

СТАНИСЛАВ ЛЕМ КЛИНИКАТА НА ДОКТОР ВЛИПЕРДИУС

Част 6 от „Из спомените на Ийон Тихи“

Превод от полски: Светлана Петрова, 1994

chitanka.info

Виновен беше зъболекарят, който ми сложи метални коронки. Продавачката от павилиона, на която се усмихнах, ме взе за робот. Убедих се в това едва в метрото, като разтворих вестника. Беше брой на „Безлюден куриер“. Не си падам по този вестник не заради някакви антиелектрически предразсъдъци, а защото смятам, че прекалено угодничи на читателския вкус. Цялата първа страница се заемаше от сантименталната история на някакъв математик, който се влюбил в кибернетична машина. При таблицата за умножение все още някак си се сдържал, но когато стигнали до решаването на нелинейни уравнения, започнал страстно да притиска клавишите й, повтаряйки: „Скъпа! Никога няма да те напусна!“ и т.н. Недоволен, надзърнах в светската страница, но там имаше само монотонно изброяване кой, къде и с кого е конструирал потомство. Литературната страница започваше със стихотворение, чийто първи куплет звучеше така:

*„Ех, че робот — красив и млад,
и, ех, каква работка...
Тя му от менци дава пентоди,
а той на нея — болтчета от кошничка.“*

Това странно ми напомняше някакво известно стихотворение, но не можех да се сетя името на автора. На същата страница бяха публикувани доста съмнителни като качество шеги на човешка тема, за гномистиците — специалисти по джуджетата, за произхода на домашните духове от пещерния гном и тем подобни глупости. Понеже ми предстоеше да пътувам още половин час, заех се да чета малките обяви — както е известно, и в лош вестник се случва те да са интересни. Но и тук ме чакаше разочарование. Някой искаше да преотстъпи сервобрат, друг обучаваше чрез кореспонденция на космонавтика, трети пък обявяваше, че експресно разбива атомно ядро. Сгънах вестника, за да го изхвърля, и тогава видях в каре внушително съобщение: „Клиника на доктор Влипердиус — лечение на нервни и психични заболявания“.

Трябва да си призная, че проблематиката на електронната деменция винаги ме е привличала. Помислих си, че би било интересно да посетя подобен санаториум. Не познавах лично Влипердиус, но

името ми беше известно — професор Тарантога ми бе разказвал за него. Имам навика веднага да изпълнявам хрумванията си. Като се върнах вкъщи, телефонирах в санаториума. Доктор Влипердиус отначало се противеше, но когато споменах нашия общ познат професор Тарантога, омекна. Помолих го да ми разреши посещение за следващия ден, защото беше неделя и предобед имах много свободно време. След закуска заминах извън града, където в местност, прочута с малките си езера, се намираше красиво разположеното психиатрично заведение. Казаха ми, че Влипердиус ме чака в кабинета си. Слънцето изпълваше сградата, защото стените бяха изградени по последна мода — от алуминий и стъкло. На таваните бяха разположени цветни пана с играещи роботи. Тази болница в никакъв случай не можеше да бъде определена като мрачна: от невидимите зали долиташе музика; минавайки през хола, забелязах китайски кръстословици, цветни албуми и скулптура, представляваща смел акт на работка.

Докторът не стана иззад голямото си бюро, но се държа много мило с мен. Показа се, че е чел и отлично познава не една и две мои книги за пътешествията ми. Без съмнение беше малко старомоден, и то не само в маниерите си, защото съвсем по старовремски бе прикован към пода. Сигурно не бях прикрил достатъчно добре учудването си при вида на железните му крака, защото той каза със смях:

— Знаете ли, толкова съм отдаден на работата си и на своите пациенти, че не изпитвам никаква нужда да напускам клиниката!

Известно ми е колко чувствителни са понякога психиатрите към своята специалност, а също и колко ги дразни отношението на обикновения човек, който търси някаква екзотика или пък чудовищност в умствените отклонения, затова много предпазливо изложих своята молба. Докторът се покашля, замисли се, увеличи си анодното напрежение и каза:

— Ако държите на това... но мисля, че ще се разочаровате. Вече няма луди работи, господин Тихи, това са стари истории. Сега прилагаме съвременна терапия. Методите от миналия век като стопяване на проводниците, за да омекне главната тръба, или използването на дросели и други инструменти за мъчения принадлежат вече към историята на медицината. Хм! Как най-добре да ви го демонстрирам? Идете в парка и там направо се запознайте с нашите пациенти. Те са много деликатни и културни индивиди.

Надявам се, че каквото и да било отвращение или някакъв неразумен страх пред лицето на незначителни девиации са ви чужди...

Уверих го, че е точно така, след което Влипердиус се извини, че за съжаление не може да ме съпровожда по време на разходката, показва ми пътя и помоли да се отбия при него на връщане.

Слязох по стълбите, пресякох широките веранди и се озовах на пътека, покрита с чакъл. Наоколо се разпростираше парк, пълен с цветни лехи и изискани палми. В далечината по езерната повърхност плаваше ято лебеди, някои пациенти ги хранеха, други се бяха отдали на игра на шах или на другарски беседи. Вървах бавно по пътеката, когато някой извика името ми. Обърнах се и се озовах очи в очи с напълно непознат за мен индивид.

— Тихи! Вие ли сте — повтори той, подавайки ми ръка. Стиснах я, като напразно се мъчех да си спомня кой ли е пък този.

— Виждам, че не можете да ме познаете. Аз съм Пролапс... работех в „Космически алманах“.

— Да, настина! Простете — промърморих смутено.

Разбира се, че беше Пролапс, онзи почтен линотип, който печаташе почти всички мои книги. Много го ценях, защото беше направо безупречен. Той ме хвана доверително под ръка и тръгнахме по сенчестата алея. Смяната на светлини и сенки като че оживяваше спокойния лик на моя придружител. Известно време говорихме за новоиздадени книги; той, както винаги, се изразяваше прецизно с характерната си проницателност и явно беше в отлична интелектуална форма. Не забелязах в него нищо ненормално. Но когато стигнахме до някаква малка беседка и седнахме на каменната пейка, Пролапс ме запита, снижавайки гласа си до доверителен шепот:

— Всъщност какво правите тук? И вас ли са ви подменили?

— Знаете ли, дойдох по собствена воля, защото...

— Ясно! Аз също! — прекъсна ме той. — Когато това ми се случи, веднага се обърнах към полицията, но бързо разбрах, че е напразно. Едни познати ме посъветваха да се свържа с доктор Влипердиус, който се отнесе към моя въпрос по съвсем друг начин! Той веднага се зае да провежда проучвания и съм сигурен, че скоро ще намери...

— Извинете, какво по-точно? — попитах аз.

— Как какво? Моето тяло.

— Аха, така значи... — поклатих глава няколко пъти, опитвайки се да овладее учудването си. Но Пролапс нищо не забеляза.

— Отлично помня онзи ден, 26 юни — говореше той, внезапно навъсен. — Както си седях до масата, за да прочета вестника, изведнъж издрънчах. Това ми направи впечатление, защото кой човек дрънчи при сядане кажете, кои моля ви се?! Пипам си краката — необичайно твърди, ръцете — същата история, поочуках се и изведнъж разбрах, че са ме подменили! Някой бе извършил безчестна фалшификация — започнах да търся из цялото жилище, нито следа, изглежда през нощта са го изнесли тайно...

— Тоест... какво са изнесли?

— Нали ви казах! Моето тяло. Моето естествено тяло, нали виждате, че ТОВА — той така се фрасна по гърдите, та чак звъннаха — е изкуствено...

— А, разбира се! Не съобразих... ясно.

— Може би и вие също?... — попита Пролапс с известна надежда. Изведнъж хвана ръката ми и удари с нея по каменната плоча на масата, до която седяхме. Изохках от болка. Пусна я разочарован.

— Извинете, стори ми се, че лъжи — измърмори той.

Най-после схванах, че се смята за човек, чието тяло е откраднато, и както се случва при болните, които обичат да бъдат заобиколени от другари по съдба, се надяваше, че с мен е станало същото.

Разтривах под масата натъртената си ръка, като се опитвах да сменя темата на разговора, но той започна с наслаждение и умиление да описва красотите на своята предишна плът, възхваляваше русия си перчем, който бил имал, кадифено гладките си бузи, дори хремата си. Не знаех как да се отърва от него, понеже се чувствах все по-глупаво. Но Пролапс сам ме извади от неудобното положение. Скочи внезапно, извика: „О, струва ми се, че ТО се разхожда там!!!“ и хукна направо през тревата след някакъв неясен силует. Все още седях на пейката, потънал в мислите си, когато някой се обади зад гърба ми:

— Простете, може ли?

— Заповядайте... — отвърнах аз.

Новодошлият седна и ме загледа с втренчен поглед така, като че ли искаше да ме хипнотизира. Дълго изучава лицето и ръцете ми с израз на все по-голямо съжаление. Накрая се взря в очите ми с такова безмерно състрадание и същевременно с такава топлота, че аз

наистина се обърках. Не разбирах какво означава всичко това. Мълчанието помежду ни се задълбочаваше, исках да го прекъсна, но не можех да се сетя за никаква неутрална тема и да започна разговор, понеже погледът му изразяваше безкрайно много и в същото време прекалено малко.

— Бедният... — каза той тихо, с неописуема нежност. — Колко ти съчувствам.

— Всъщност... знаете ли, аз... — подех, за да поставя някаква словесна преграда пред безграничната жалост, с която ме обливаше той.

— Моля те, не казвай нищо, всичко разбирам. Повече, отколкото смяташ. Знам и това, че ме взимаш за луд.

— Е, от къде на къде — опитах се да лавирам, но той ме прекъсна с решителен жест.

— В известен смисъл наистина съм луд — изрече почти величествено. — Като Галилей, Нютон, Джордано Бруно. Де да бяха възгледите ми само рационални... но по-важни са чувствата. Какво съжаление изпитвам аз към теб, жертво на вселената! Какво нещастие, какъв капан без изход — да живееш...

— Настина, понякога животът е труден — започнах бързо, защото ми се стори, че съм намерил нещо, за което да се закача, — но тъй като това е природен феномен...

— Там е работата! — вкопчи се той за думите ми. — Природен! А нима има нещо по-лошо от Природата? Учени и философи винаги са се опитвали да обясняват Природата, нещастнико, а тя просто трябва да бъде унищожена!

— Напълно ли? — попитах аз, неволно възхитен от толкова радикалното поставяне на въпроса.

— Точно така, напълно! — отвърна той категорично. — Погледни, ако обичаш.

Деликатно, като някаква гъсеница, достойна за оглед, но в същото време отвратителна (геройски се опитваше да превъзмогне погнусата си), той повдигна моята ръка и държейки я помежду ни като странен експонат, продължи тихо, но натъртено:

— Колко воднисто е това... колко размекнато и тинесто... Белтъчини! Ах, тези белтъчини... Сирене, което се движи известно

време, мислещо млечно произведение; трагичен продукт на млекарско недоразумение, ходещо нищо...

— Извинете, но...

Не обръщаше никакво внимание на думите ми. Бързо скрих под масата ръката си, която той пусна, като че ли не беше в състояние да понася повече докосването до нея. За сметка на това сложи своята на главата ми. Беше невероятно тежка.

— Как може! Как може да се произвежда нещо подобно! — повтаряше той, като увеличаваше натиска върху моя череп, така че започнах да усещам болка, но не смеех да протестирам. — Някакви израстъци, дупчици, карфиолчета — той опипваше носа и ушите ми с железните си пръсти — и това ми било разумно същество? Позор! Повтарям, позор! Колко струва Природа, която след четири милиарда години създава НЕЩО ТАКОВА!?

В този момент той отблъсна главата ми така, че ми се зави свят и видях звезди посред бял ден.

— Отпуснете ми един-единствен милиард и ще видите какво ще създам!!!

— Вярно е, несъвършенството на биологичната еволюция... — подхванах аз, но той отново не ми даде думата.

— Несъвършенство!? — изкикоти се. — Отпадъци! Кич! Пълна безвкусица! Като не можеш да направиш нещо свястно, по-добре не го прави изобщо!

— Нямам намерение да търся оправдания — отвърнах бързо, — но смятам, че Природата е създавала от онова, което е имала на разположение. В първичния океан...

— ... са плували боклуци!!! — довърши той толкова гръмогласно, та чак подскочих. — Не е ли така? Звездата избухнала, възникнали планетите, а от отпадъците, които не стават за нищо, от остатъците и конгломератите се зародил животът! Стига! Стига с тези кълбовидни слънца, идиотски галактики, одухотворена слуз — стига!

— Все пак атомите... — започнах. Не ми позволи да довърша. Виждах вече тичащите през тревата санитарни, привлечени от виковете на моя събеседник.

— Плюя на атомите! — кресна той. Хванаха го от двете страни под мишниците. Позволи им да го повдигнат, но продължавайки да

гледа към мен — понеже вървеше рачешката — така викаше, че гласът му се носеше из целия парк:

— Трябва да се инволюира! Чуваш ли, бозава, колоидна супо? Вместо да се правят открития, трябва да се правят закрития, да се закриват все повече неща, за да не остане нищо, ти, лепило, овесено на кости! Така трябва. Само чрез регрес към прогрес! Да се анулира! Да се деградира! Да се ликвидира! Природата — вълн! Природата да се маха! Да се маха!!!

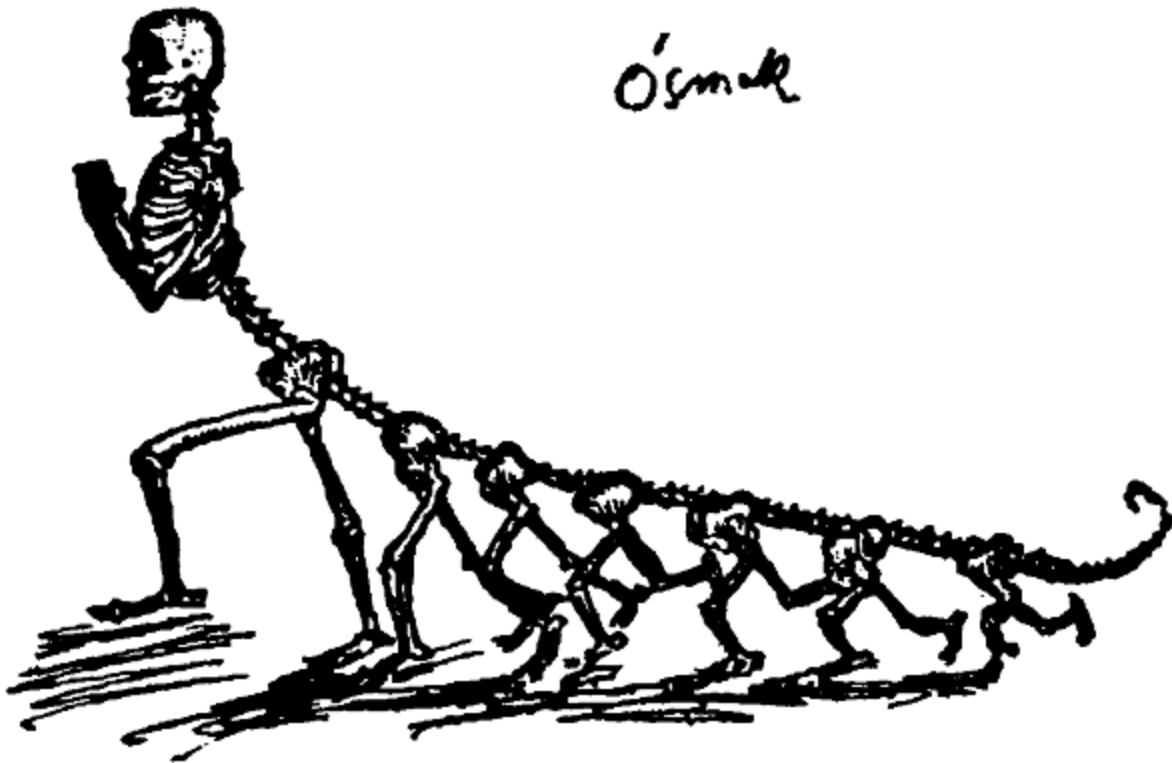
Отслабващите му викове достигаха до мен от все по-голяма далечина и тишината на чудесния следобед отново се изпълни с бръмчене на пчели и уханье на цветя. Помислих си, че доктор Влипердиус все пак преувеличава, като казва, че лудите работи са на изчезване. Явно новите терапевтични методи невинаги даваха резултат. Но самото преживяване и изслушаният преди малко невъздържан пасквил срещу Природата според мен си заслужаваха тези няколко синини и цицината на главата ми. По-късно узнах, че този робот — бивш анализатор на хармоничното общество на Фурие, създал собствена теория на битието, според която натрупаните от цивилизацията открития достигат толкова голям брой, че няма друг изход, освен да бъдат последователно закрити. По този начин, след като работата се извърши докрай, няма да има място не само за цивилизацията, но и за Космоса, който я е създал. Настъпва тотална прогресираща ликвидация и целият цикъл започва отначало. Той самият се смятал за пророк на втората, закриващата фаза на развитие. Бил затворен в клиниката на Влипердиус по желание на семейството му, когато от демонтиране на познати и роднини преминал към демонтиране и на трети лица.

Излязох от беседката и известно време наблюдавах лебедите. До мен някакъв странен тип им хвърляше нарязани парчета тел. Казах му, че лебедите не ги ядат.

— Не държа да ги ядат — отговори той и продължи заниманието си.

— Може обаче да се задавят, а това би било жалко — казах аз.

— Няма да се задавят, защото телта потъва, тя е по-тежка от водата — обясни той делово.

Осмак

— Тогава защо я хвърляте?

— Понеже обичам да храня лебеди.

Темата бе изчерпана. Когато се отдалечихме от езерцето, подхванахме разговор. Оказа се, че си имам работа с професор Урлипан — известен философ, създател на онтологията на нищото, с други думи на неонтологията, продължител на делото на Горгиаш от Леонтиноя. Професорът надълго и нашироко ми разказа за най-новото развитие на своята теория. Според него не съществува нищо, дори той самият. Битието като цяло е нищожно. Фактите за привидното съществуване на това и онова нямат никакво значение, понеже разсъждението, в съгласие с принципа на Окам, протича така: привидно съществуват реалността и сънят. Но хипотезата за реалността не е задължителна. Следователно съществува сънят. Но сънят изисква да има сънуващ. Предположението обаче, че съществува някой, който сънува, също не е задължителна хипотеза, защото се

случва по време на един сън да се сънува друг сън. Значи всичко е сън, който се присънва на следващия сън, и така до безкрайност. Понеже — и това е най-важният момент — всеки следващ сън е по-малко реален от предходния (сънят граничи пряко с реалността, а сънят, сънуван по време на сън, граничи с нея косвено, чрез съня, който се явява предхождащ по ред и т.н.), значи границата на тази редица е нулата. Ерго, сънят се присънва в крайна сметка никому. Следователно съществува само нищото, тоест няма нищо. Невероятната точност на извода ме хвърли във възторг. Не разбирах само защо професор Урлипан се намира на това място. Оказа се, че нещастният философ е полудял — сам ми го призна. Лудостта му се изразявала в това, че престанал да вярва в своята теория и в определени мигове му се струвало, че все пак нещичко съществува. Доктор Влипердиус се наел да го излекува от това умопомрачение.

После посетих болничните отделения. Запознах се с една допотопна кибернетична машина, която страдаше от старческа немощ и не можеше да изреди десетте божи заповеди. Бях и в отделението на електростениците, където лекуват маниите — един от пациентите непрестанно се саморазвинташе с всичко, което му попаднеше под ръка, и постоянно трябваше да му бъдат изземвани уредите, които той криеше.

Срещнах електронен мозък, служител в астрономическата обсерватория, който в продължение на тридесет години моделирал звезди, докато накрая си въобрази, че е Сигма от съзвездие Кит и сега непрестанно предупреждаваше, че всеки момент ще избухне като свръхнова. Така показвали неговите изчисления. Имаше и друг, който умоляваше да бъде превърнат в електрически валяк за гладене на бельо, защото одухотвореното съществуване му омръзнало. При маниаците беше по-весело, тяхната група бе насядала на железните легла и дрънкайки на мрежите, пееше хорово „Хей, прелетял робот, тихо скръцнал той и малките му болтчета се разтреперили“, както и „Мислех, че котки се кроят зад оградите, а то било роботки, роботки“ и т.н.

Съпровождащият асистент на Влипердиус ми разказа, че в клиниката пребивавал някакъв робот-свещеник, който имал намерение да учреди монашески орден на кибернетиците, но състоянието му толкова се подобрило под влиянието на шоковата терапия, че подновил

предишните си занимания — изработване на банкови баланси. Когато вече се връщах с младия асистент, в коридора срещнах болен, мъкнещ след себе си тежко натоварена количка. Този индивид имаше доста странен вид, понеже целият беше обвързан с канапчета.

— Случайно да ви се намира чукче? — попита той.

— Не.

— Жалко. Боли ме главата.

Завързахме разговор. Оказа се робот хипохондрик. Върху скърцащата си количка превозваше пълен комплект резервни части. След десетина минути вече знаех как по време на буря го боли кръстът, как всичко му изтръпва, когато седи пред телевизора, и как искри хвърчат от очите му, когато някой наблизко гали котка. Това беше доста монотонна изповед, затова го изслушах набързо и отидох при директора на клиниката. Той обаче беше зает, ето защо помолих секретарката да му предаде моите почитания и се прибрах у дома.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.